

Utlåtande Rotel I + Rotel III (Dnr 2018/000069)

Stockholms stads riktlinjer för arbetet med nationella minoriteters rättigheter

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Stockholms stads riktlinjer för arbetet med nationella minoriteters rättigheter godkänns enligt bilaga 2 till utlåtandet.
2. Nationella minoriteter och minoritetsspråk – åtgärdsplan för Stockholms stad (Dnr 337-385/2010) upphör därmed att gälla.

Föredragande borgarråden Karin Wanngård och Emilia Bjuggren anför följande.

Ärendet

År 1999 fattade riksdagen beslut om anslutning till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk. I samband med anslutningen till konventionerna erkände riksdagen judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar som nationella minoritetsgrupper och jiddisch, romani chib med alla varieteter, samiska med alla varieteter, finska och meänkieli som nationella minoritetsspråk.

Kommunerna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur. Utöver grundskyddet finns ett förstärkt skydd för finska, samiska och meänkieli i förvaltningsområden för dessa språk.

Riktlinjerna beskriver stadens arbete med nationella minoriteters rättigheter och fördelar ansvar mellan stadens nämnder. Riktlinjerna består av tre delar.

Den första delen presenterar internationella konventioner och nationell lagstiftning om nationella minoriteters rättigheter.

Den andra delen redogör för en nulägesanalys för nationella minoriteters rättigheter utifrån ett internationellt, ett nationellt och ett lokalt perspektiv.

Den tredje delen tydliggör minoriteternas rättigheter och ansvarsfördelning mellan stadens nämnder.

Beredning

Ärendet har initierats av Stadsledningskontoret och remitterats till Arbetsmarknadsnämnden, Kulturnämnden, Socialnämnden, Utbildningsnämnden, Äldrenämnden, samtliga stadsdelsnämnder, Stockholms Stadshus AB, Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, Kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter, Kommunstyrelsens pensionärsråd, E' Romani Glinda, Finska Föreningen i Stockholm, Föreningen för romska barn och kvinnor, Judiska församlingen i Stockholm, Judiska kvinnoklubben i Stockholm, Judiska ungdomsförbundet, Met Nouret, Riksförbundet Internationella romska och resande Kvinnocenter, Romano Paso, Romska ungdomsdelegationen, Sameföreningen i Stockholm, Saminuorra, Sverigefinska ungdomsförbundet och Tornedalingar i Stockholm.

Karelska Gillet i Stockholm och Stockholms Kalevalaförening har lämnat ett gemensamt svar tillsammans med Finska föreningen i Stockholm.

Norrmalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, Kommunstyrelsens pensionärsråd, E' Romani Glinda, Föreningen för romska barn och kvinnor, Judiska kvinnoklubben i Stockholm, Judiska ungdomsförbundet, Met Nouret, Riksförbundet Internationella romska och resande Kvinnocenter, Romano Paso, Romska ungdomsdelegationen, Saminuorra och Sverigefinska ungdomsförbundet har inte inkommit med svar.

Arbetsmarknadsnämnden anser att riktlinjerna för nationella minoriteters rättigheter är tydliga i sin uppbyggnad och har en logisk följd. Nämnden ställer sig positiv till att stadens personal lyfts fram som en viktig faktor både vad det gäller bemötande av nationella minoriteter och personalens språkkompetens.

Kulturnämnden finner att riktlinjerna tydliggör nämndernas ansvar på området, men att det behövs ett förtydligande angående vilka institutioner som avses med stadens egna kulturinstitutioner.

Socialnämnden är i huvudsak positiv till de föreslagna riktlinjerna som ger en sammantagen bild av stadens arbete med nationella minoriteters rättigheter och ansvarsfördelningen mellan stadens nämnder.

Utbildningsnämnden ställer sig positiv till förslagen men vill samtidigt uppmärksamma på utmaningar i att stärka tillgången på modersmåls lärare i de nationella minoritetsspråken. Bristen på modersmåls lärare har bland annat inneburit att elever med samiska som modersmål idag endast kan erbjudas fjärr-undervisning.

Äldrenämnden anser att det idag finns en otydlighet i ansvarsfördelningen för samråd och ser positivt på förslagen kring nya samrådsformer. Nämnden vill lyfta fram svårigheten med att hitta personal med adekvat språkkompetens för att kunna erbjuda äldreomsorg där hela eller delar av verksamheten bedrivs på de språk som ingår i förvaltningsområdet. Det är positivt att riktlinjerna framhåller vikten av samarbete med att utveckla former för att tillvarata medarbetarnas kompetens i de nationella minoritetsspråken. Äldrenämnden ser gärna att ett stadsövergripande verktyg för regelbundna språkkartläggningar tas fram.

Bromma stadsdelsnämnd lyfter fram att de föreslagna riktlinjerna är inne på rätt spår med ansvarsfördelning avseende information, samråd och rekrytering där kommunstyrelsen har en viktig roll. Nämnden ställer sig positiv till nya samrådsformer.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ställer sig positiv till förslagen men ser samtidigt att stadsdelen behöver göra en inventering av språkkompetens och ett behov av att vid vissa rekryteringar anställa personal med språkkompetens inom minoritetsspråken, där så är möjligt.

Farsta stadsdelsnämnd lyfter att riktlinjerna behövs för att kunna arbeta strukturerat och målinriktat med nationella minoriteter.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd ser positivt på förslaget till riktlinjer men framhåller att det finns svårigheter inom verksamheterna att vid rekrytering hitta medarbetare som har de särskilda kompetenser i till exempel språk och kultur avseende berörda nationella minoriteter som krävs vid sidan av de andra krav som ställs för respektive yrkesgrupp.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd välkomnar att det tas fram gemensamma riktlinjer för nationella minoriteters rättigheter för Stockholms stad. Inom nämndens verksamheter finns såväl finskspråkig förskola som äldreomsorg på finska, och stöd ges till Sverigefinska föreningen bland annat genom stadsdelsförvaltningens kultursamordnare.

Kungsholmens stadsdelsnämnd ser positivt på de nya riktlinjerna. Förslaget till nya riktlinjer för nationella minoriteters rättigheter tydliggör på ett bra sätt ansvarsfördelningen mellan kommunstyrelsen och fack- respektive stadsdelsnämnderna. De tydliggör också vad som är tillämpligt för samtliga minoriteter och vad som endast gäller för förvaltningsområde.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd lyfter att det är viktigt med kunskap om de nationella minoriteternas historia, kultur och juridiska skydd för att öka förståelsen för nationella minoriteters situation i samhället. Nämnden konstaterar att det kommer att behövas olika insatser för att öka kunskapen om och stödet till de nationella minoriteterna. Det befintliga stadsövergripande nätverket skulle kunna få ett tydligare uppdrag utifrån de nya riktlinjerna för nationella minoriteters rättigheter.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd instämmer med de målsättningar och den ansvarsfördelning som framgår i förslaget. Nämnden framhåller att arbetet med nationella minoriteters rättigheter är en viktig del av stadens vision om ett Stockholm för alla.

Skärholmens stadsdelsnämnd anser att det är bra att ansvaret mellan stadens olika nämnder vad gäller nationella minoriteters rättigheter tydliggörs i riktlinjerna. Vidare menar nämnden att ansvaret för stadsdelsnämnderna är att uppmuntra initiativ från de nationella minoriteterna om språkliga och kulturella insatser som stärker och utvecklar de nationella minoritetsspråken.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att riktlinjerna inrymmer flera åtgärder avseende nationella minoriteters rättigheter som är konkreta, tydliggörande och som stärker och värnar de nationella minoriteternas rättigheter. Nämnden vill lyfta vikten av att staden ska verka för att kunskapen om kvinnors och mäns situation inom samtliga minoritetsgrupper ska öka.

Södermalms stadsdelsnämnd föreslår att dokumentet ska heta Stockholms stads riktlinjer för arbetet med nationella minoriteters rättigheter. Önskemål framförs om att kommunstyrelsen ska stödja kompetensutvecklingsinsatser om de nationella minoriteternas rättigheter samt bistå nämnderna med stöd och råd.

Ålvsjö stadsdelsnämnd anser att staden står inför stora utmaningar framöver. Inte bara när det gäller att tillgodose de nationella minoriteternas rätt till sitt språk, sin kultur, till information samt delaktighet och inflytande utan även rätten till förskola och äldreomsorg på sitt språk. Här krävs samverkan mellan stadens förvaltningar eftersom efterfrågan på denna service kan fördela sig väldigt olika över staden och det kan vara svårt att hitta rätt kompetens.

Östermalms stadsdelsnämnd välkomnar riktlinjerna och är särskilt positiv till förändringen att riktlinjerna innehåller en tydligare ansvarsfördelning mellan kommunstyrelsen och fack- respektive stadsdelsnämnderna.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor vill uppmärksamma att samhället och staden, på samma sätt som med minoritetsspråken, har skyldighet att skydda, bevara och utveckla svenskt teckenspråk enligt såväl svensk lagstiftning som internationella konventioner. Även om svenskt

teckenspråk inte är att betrakta som ett minoritetsspråk är det viktigt att dess snarlika skydd och rätt till stöd i sammanhanget inte glöms bort.

Kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter anser att riktlinjerna tydliggör de nationella minoriteternas rättigheter samt ansvarsfördelningen mellan nämnderna för arbetet, både vad gäller grundskyddet och det förstärkta skyddet för de minoritetsspråk i de förvaltningsområden som staden ingår i. Riktlinjerna bidrar därmed till en förstärkning av stadens arbete med de nationella minoriteternas rättigheter.

Finska Föreningen i Stockholm, Karelska Gillet i Stockholm och Stockholms Kalevalaförening tillstyrker de flesta förslagen i riktlinjerna och föreslår att stadens riktlinjer för nationella minoriteters rättigheter bör utvärderas och eventuellt revideras regelbundet minst vart tredje år.

Judiska församlingen i Stockholm välkomnar att riktlinjerna har tagits fram och lyfter fram att i ljuset av en oroande samhällsutveckling kan det inte nog understryka vikten av att skyddet för de historiska minoriteterna fortsättningsvis upprätthålls och förstärks. Församlingen framför att de språkliga rättigheterna inte är lika viktiga som rätten till sin kultur för den judiska gruppen eftersom de flesta judar i Sverige varken pratar eller förstår jiddisch. Församlingen anser att det är önskvärt att kultur kommer med i stadens riktlinjer.

Sameföreningen i Stockholm ser positivt på de nya riktlinjerna men önskar förtydliganden inom vissa områden. Att arbeta för att rekrytera medarbetare med kunskaper inom de nationella minoritetsspråken ökar medbestämmandet för samerna och stärker på längre sikt de nationella minoritetsspråkens status. Föreningen ser styrkan i kontinuerliga samråd för att ha en långsiktighet i samiska frågor. Dock samtycker inte föreningen till att begränsa antalet deltagare till två stycken då detta inte möter målet för samråd på minoriteternas villkor.

Tornedalingar i Stockholm är i det stora hela nöjda med förslaget till riktlinjerna.

Våra synpunkter

Ett Stockholm för alla är en stad som lever upp till och respekterar de mänskliga rättigheterna. Stockholms stad ska vara en stad fri från diskriminering och där alla har möjligheter att förverkliga sina liv. De nationella minoriteternas rättigheter är en del av Stockholms stads arbete med att värna de mänskliga rättigheterna.

Efter remissrundan har språkliga justeringar och förtydliganden gjorts för att möta remissinstansernas önskemål. Bland annat har ordet vårdnadshavare lagts till för att tydliggöra att det är både elever och deras vårdnadshavare som ska få information om rätten till modersmålsundervisning på samtliga nationella minoritetsspråk. Förtydligande har gjorts om att stadens egna kulturinstitutioner även avser Stockholms Stadsteater AB (Kulturhuset-Stadsteatern).

Under 2019 kan en ny minoritetslagstiftning träda ikraft som kan komma att kräva att riktlinjerna behöver revideras för att harmonisera med lagstiftningen.

Ett flertal remissinstanser lyfter fram svårigheten att finna personal som har språk- och kulturkompetens i minoritetsspråken. Bristen försvårar möjligheterna att bedriva äldreomsorg och förskola på nationella minoritetsspråk. Instanserna har rätt i att en grundläggande förutsättning för att kommunerna ska kunna leva upp till kraven för förskola och äldreomsorg är att det finns personal som har språk- och kulturkompetens i minoritetsspråken. Utredningen Nästa steg? – Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:60) har lagt fram bra förslag för hur bristen på personal med språk- och kulturkompetens ska mötas. Förhoppningen är att regeringen skyndsamt ger lämpliga myndigheter i uppdrag att utveckla uppdragsutbildningar för att utbilda vård- och omsorgspersonal samt förskolepersonal med språk- och kulturkompetens. I och med att staden har ansökt hos regeringen om att bli förvaltningsområde för samiska och meänkieli ökar behovet av personal med språk- och kulturkompetens.

Namnet för riktlinjerna har ändrats efter remissrundan. Genom att lägga till orden ”arbetet med” tydliggörs att riktlinjerna pekar ut riktningen för hur stadens verksamheter ska arbeta för att säkerställa att nationella minoriteters rättigheter tillgodoses.

En av de viktigaste målsättningarna med riktlinjerna är att stärka minoriteternas inflytande och delaktighet. För fruktbara samråd är det viktigt att alla parter upplever från början att grundförutsättningarna är bra och är skapade för att stärka dialogen. Därför har det antal personer som minoritetsföreningar får utse till samråden utökats från två till fyra i riktlinjerna. Stadens arbete med att stärka de nationella minoriteternas rättigheter ska särskilt uppmärksamma kvinnors och ungas delaktighet, till exempel genom formerna för samråd.

Med förslaget till riktlinjer höjer staden ambitionerna för sitt arbete och tydliggör ansvarsfördelningen mellan nämnderna.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Stockholms stads riktlinjer för nationella minoriteters rättigheter

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Stockholms stads riktlinjer för arbetet med nationella minoriteters rättigheter godkänns enligt bilaga 2 till utlåtandet.
2. Nationella minoriteter och minoritetsspråk – åtgärdsplan för Stockholms stad (Dnr 337-385/2010) upphör därmed att gälla.

Stockholm den 30 maj 2018

På kommunstyrelsens vägnar:
K A R I N W A N N G Å R D

Emilia Bjuggren

Ulrika Gunnarsson

Ersättaryttrande gjordes av Erik Slottner (KD) enligt följande.

Om jag hade haft rösträtt skulle jag ha röstat enligt följande:

1. Stockholms stads riktlinjer för arbetet med nationella minoriteters rättigheter bifalls delvis.
2. Därutöver anfördes följande:

Riktlinjerna lyfter fram de nationella minoriteternas rätt till sitt modersmål och sin kultur, rätt till information och delaktighet samt inflytande, rätt till förskola och äldreomsorg på minoriteternas språk.

För närvarande ingår Stockholms stad i finskt förvaltningsområde men enligt stadens budget och stadsledningskontorets verksamhetsplan för 2018 ska Stockholms stad ansöka till Regeringskansliet för att ingå i förvaltningsområde för samiska respektive meänkieli. Kommunstyrelsen behandlade dessa ansökningar den 7 mars i år. Redan då röstade Kristdemokraterna nej.

Inom förvaltningsområdet har minoriteten rätt till förskola och äldreomsorg helt eller delvis på sitt minoritetsspråk. De har även rätt att använda sitt minoritetsspråk i sina kontakter med kommunen om ärendet har anknytning till förvaltningsområdet och den enskilde är part eller ställföreträdande part i ärendet.

Anledningen till att majoriteten vill göra Stockholm till en förvaltningskommun för samiska och meänkieli är enligt tidigare skrivningar att man vill ”bidra till att stärka, bevara, utveckla och synliggöra den samiska och tornedalska kulturen” samt att ”bidra till att samiska och meänkieli kommer att vara levande språk i Stockholm”.

Detta innebär att staden åtar sig att tillgodose de medborgare som önskar rätt till förskola och äldreomsorg helt eller delvis på sitt minoritetsspråk. De har också rätt att använda sitt minoritetsspråk i alla sina kontakter med kommunen.

Självklart ska olika minoritetsgruppers mänskliga rättigheter tillgodoses. Men Kristdemokraterna anser inte att det ligger inom Stockholm kommuns kärnverksamhet att lagstiftningsmässigt förbinda sig att finansiera förskoleverksamhet, äldreboenden och tolkservice till grupper som redan talar svenska. En bättre väg att gå är att i dialog med dessa minoritetsgruppers föreningar se över hur man genom det civila samhället kan utveckla stödet samt aktiviteter på minoritetsspråken för barn och äldre som önskar detta.

Remissammanställning

Ärendet

År 1999 fattade riksdagen beslut om anslutning till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk. I samband med anslutningen till konventionerna erkände riksdagen judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar som nationella minoritetsgrupper och jiddisch, romani chib med alla varieteter, samiska med alla varieteter, finska och meänkieli som nationella minoritetsspråk.

Den nu gällande lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) (minoritetslagen) trädde i kraft den 1 januari 2010. Samtliga nationella minoriteter i hela Sverige omfattas av minoritetslagens grundskydd. Enligt grundskyddet har alla kommuner skyldighet att informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och ge dem möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt som möjligt samråda med representanter för minoriteterna i sådana frågor.

Vidare har kommunerna ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur. Utöver grundskyddet finns ett förstärkt skydd för finska, samiska och meänkieli i förvaltningsområden för dessa språk. Det betyder att förvaltningskommuner bland annat är skyldiga att erbjuda förskola och äldreomsorg helt eller delvis på minoritetsspråk samt att möjliggöra för medborgarna att använda minoritetsspråk i kontakter med kommunen.

Även andra lagar fastställer de nationella minoriteternas rättigheter. Socialtjänstlagen slår fast att kommuner ska verka för att det finns tillgång till personal som talar finska, meänkieli och samiska där det behövs för omvårdnaden av äldre personer. Språklagen konstaterar att den som tillhör en nationell minoritet ska ha möjlighet att lära sig, utveckla och använda sitt minoritetsspråk. Skollagen slår fast att förskolan ska medverka till att barn med ett annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål och att förskolan ska bidra till att ett barn som tillhör de nationella minoriteterna får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet. I skolan ska en elev som tillhör någon av de nationella minoritetsgrupperna få modersmålsundervisning i sitt nationella minoritetsspråk. Diskrimineringslagen har som ändamål att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter inom flera

samhällsområden oavsett till exempel etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.

Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget som har ett uppföljnings- och samordningsansvar för minoritetspolitiken lyfter fram tydliga mål, en klar förankring i den politiska och verksamhetsmässiga ledningen, samordnande funktion för minoritetsarbetet samt fungerande samråd med de nationella minoriteterna som framgångsfaktorer i arbetet med minoritetsrättigheterna.

Samma år som minoritetslagen trädde i kraft antog kommunfullmäktige Nationella minoriteter och minoritetsspråk – åtgärdsplan för Stockholms stad. Åtgärdsplanen från 2010 har inte reviderats sedan den antogs.

Förslag till Stockholms stads riktlinjer för nationella minoriteters rättigheter

Riktlinjerna beskriver stadens arbete med nationella minoriteters rättigheter och fördelar ansvar mellan stadens nämnder. Riktlinjerna består av tre delar.

Den första delen presenterar internationella konventioner och nationell lagstiftning om nationella minoriteters rättigheter.

Den andra delen redogör för en nulägesanalys för nationella minoriteters rättigheter utifrån ett internationellt, ett nationellt och ett lokalt perspektiv.

Den tredje delen tydliggör minoriteternas rättigheter och ansvarsfördelning mellan stadens nämnder.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 7 februari 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Ett Stockholm för alla är en stad som lever upp till och respekterar de mänskliga rättigheterna. Stockholms stad är en stad fri från diskriminering och en stad som stärker demokrati och inflytande för sina invånare. De nationella minoriteternas rättigheter är en del av Stockholms stads arbete med att värna de mänskliga rättigheterna.

Stadsledningskontoret delar de nationella minoriteternas och nämndernas uppfattning om att behov finns av nya riktlinjer för stadens arbete med minoritetsrättigheterna och samrådsprocesser.

Stadsledningskontoret menar att de nya riktlinjerna bidrar till en förstärkning av stadens arbete med de nationella minoriteternas rättigheter. Det sker genom att riktlinjerna tydliggör minoriteternas rättigheter och ansvarsfördelningen mellan nämnderna för arbetet, både vad gäller grundskyddet och det förstärkta skyddet för de minoritetsspråk i de förvaltningsområden som staden ingår i. Riktlinjerna lyfter fram de nationella minoriteternas rätt till sitt modersmål och sin kultur, rätt till information

och delaktighet samt inflytande, rätt till förskola och äldreomsorg på minoriteternas språk. Kompetensutveckling bland stadens medarbetare om de nationella minoriteternas rättigheter och rekrytering av medarbetare med kunskaper i de nationella minoritetsspråken innebär också en förstärkning. Nya samrådsformer stärker de nationella minoriteternas inflytande och delaktighet då ett årligt samråd kommer att genomföras med kommunstyrelsens förtroendevalda och övriga samråd får en tydligare roll. Därutöver förtydligar riktlinjerna samordningen och uppföljningen av minoritetsarbetet. Stadens arbete med att stärka de nationella minoriteternas rättigheter ska särskilt uppmärksamma kvinnors och ungas delaktighet, tex genom formerna för samråd. De nya riktlinjerna leder till att minoriteterna bättre kommer i åtnjutande av minoritetsrättigheterna.

Beredning

Ärendet har initierats av Stadsledningskontoret och remitterats till Arbetsmarknadsnämnden, Kulturnämnden, Socialnämnden, Utbildningsnämnden, Äldrenämnden, samtliga stadsdelsnämnder, Stockholms Stadshus AB, Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, Kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter, Kommunstyrelsens pensionärsråd, E' Romani Glinda, Finska Föreningen i Stockholm, Föreningen för romska barn och kvinnor, Judiska församlingen i Stockholm, Judiska kvinnoklubben i Stockholm, Judiska ungdomsförbundet, Met Nouret, Riksförbundet Internationella romska och resande Kvinnocenter, Romano Paso, Romska ungdomsdelegationen, Sameföreningen i Stockholm, Saminuorra, Sverigefinska ungdomsförbundet och Tornedalingar i Stockholm.

Kareliska Gillet i Stockholm och Stockholms Kalevalaförening har lämnat ett gemensamt svar tillsammans med Finska föreningen i Stockholm.

Norrmalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, Kommunstyrelsens pensionärsråd, E' Romani Glinda, Föreningen för romska barn och kvinnor, Judiska kvinnoklubben i Stockholm, Judiska ungdomsförbundet, Met Nouret, Riksförbundet Internationella romska och resande Kvinnocenter, Romano Paso, Romska ungdomsdelegationen, Saminuorra och Sverigefinska ungdomsförbundet har inte inkommit med svar.

Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 april 2018 följande.

1. Arbetsmarknadsnämnden beslutade att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Arbetsmarknadsnämnden beslutade att justera paragrafen omedelbart.

Arbetsmarknadsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 10 april 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att riktlinjerna för nationella minoriteters rättigheter är tydliga i sin uppbyggnad och har en logisk följd. Riktlinjerna beskriver på ett tydligt sätt de internationella konventioner och den nationella lagstiftning som sätter ramverket för hur staden arbetar med minoritetsfrågorna. Riktlinjerna beskriver även de internationella och nationella granskningar som följer upp Sveriges och stadens ansvar i frågan om nationella minoriteter. Även detta avsnitt är tydligt och viktigt för förståelsen för hur frågan hanteras inom Stockholms stad. Här är det positivt att stadens personal lyfts fram som en viktig faktor både vad det gäller bemötande av nationella minoriteter och personalens språkkompetens.

Riktlinjerna saknar slutdatum vilket ger förutsättningar för ett långsiktigt arbete och ger möjlighet för stadens nämnder att själva bryta ned ansvaret utifrån förvaltningens verksamhet och förutsättningar. Riktlinjerna kompletteras av stadens strategi för romsk inkludering vilket däremot är ett tidsatt dokument som ska gälla under tre år fram till 2022. Förvaltningen anser att dokumenten på ett tydligare sätt hade kunnat komplettera varandra, dels genom att tidsätta dokumenten på samma vis, dels genom en tydligare harmonisering av uppbyggnad och innehåll.

De ansvarsområden utifrån vilket riktlinjerna är uppbyggda är logiska utifrån lagstiftningen på området och ansvaret för respektive del av rättigheterna faller naturligt. Riktlinjerna uppmärksammar särskilt kvinnors och ungas delaktighet och rättigheter vilket förvaltningen tycker är angeläget och ser som positivt.

Enligt riktlinjerna ansvarar arbetsmarknadsnämnden tillsammans med andra nämnder som dagligen möter stockholmarna framförallt för frågor som rör personalens kompetens kring nationella minoriteter och deras rättigheter men även språklig kompetens för att kunna möta grupperna på deras respektive minoritetsspråk.

Arbetsmarknadsförvaltningen ser det som angeläget att kunna erbjuda sina medarbetare kompetensutveckling om minoritetslagstiftningen, de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken och i den mån det är möjligt och motiverat, även att stärka enskilda medarbetares språkliga kompetens.

Förvaltningen upplever en växande utmaning i att hantera parallella system som uppstår vid framtagande av styrdokument vid sidan av förvaltningens ordinarie

styrssystem. I förvaltningens verksamhetsplan uttrycks att ”nämnden har ansvar för att utifrån minoritetslagstiftningen samråda med och erbjuda insatser till de nationella minoriteterna inom ramen för de verksamheter nämnden ansvarar för”. Genom riktlinjerna förtydligas och skärps arbetsmarknadsförvaltningens ansvar för nationella minoriteters rättigheter vilket framöver behöver arbetas in i förvaltningens verksamhetsplan.

Förvaltningen vill med bakgrund av detta göra ett medskick gällande vikten av att i så stor utsträckning som möjligt harmonisera stadsövergripande styrdokument i form och modell för uppföljning. På så vis skapas goda förutsättningar för ett effektivt arbete inom det område som styrdokumentet berör och det underlättar den årliga uppföljningen inom nämnden och i staden.

Då kommunstyrelsen ansvarar för samordningen av arbetet med nationella minoriteters rättigheter i staden förordar arbetsmarknadsförvaltningen att stadsledningskontoret fortsatt behöver ge stöd till stadens förvaltningar genom exempelvis nätverk, kompetensutvecklingsinsatser och liknande för att möjliggöra ett effektivt arbete med frågan om nationella minoriteters rättigheter.

Arbetsmarknadsnämnden föreslås hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 april 2018 följande.

1. Att som svar på remissen överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen.
2. Att förklara beslutet omedelbart justerat.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 9 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Kulturförvaltningen ser positivt på förslaget och den förstärkning för de nationella minoriteternas rätt till kultur som de nya riktlinjerna innebär. Förvaltningen anser att förslaget tydliggör nämndernas ansvar på området, men att det behövs ett förtydligande angående vilka institutioner som avses med stadens egna kulturinstitutioner.

Kulturförvaltningen anser också att det är positivt att kommunstyrelsen kan stödja kompetensutvecklingsinsatser på området även om nämnderna själva ska ansvara för att kompetensutveckla sina medarbetare på området.

Förtydligande om stadens egna kulturinstitutioner

I riktlinjerna anges att stadens egna kulturinstitutioner ska spegla de nationella minoritetsspråken samt de nationella minoriteternas kultur. Eftersom Stockholms

Stadsteater AB (Kulturhuset-Stadsteatern) är ett kommunalt bolag utan koppling till kulturnämnden kan inte kulturnämnden ansvara för uppföljning av riktlinjerna avseende Kulturhuset-Stadsteaterns verksamhet. Om ”stadens egna kulturinstitutioner” avser även Kulturhuset-Stadsteatern så bör det framgå att strategin gäller även för dem, och om inte så bör det förtydligas att de kulturinstitutioner som avses är de som är organiserade under kulturnämnden.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 april 2018 följande.

1. Socialnämnden hänvisar till detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 13 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Socialnämnden berörs uttryckligen inom tre av riktlinjernas sju områden. Det gäller nationella minoriteters rätt till information, kompetensutveckling och rekrytering samt samordning och uppföljning.

- Kommunstyrelsen ska i samråd med socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden och stadsdelsnämnder utveckla former för att tillvarata medarbetares kompetens i de nationella minoritetsspråken.
- Kommunstyrelsen, arbetsmarknadsnämnden, kulturnämnden, servicenämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden och stadsdelsnämnder ska ansvara för att kompetensutveckla sina medarbetare om minoritetslagstiftningen, de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken.
- Berörda nämnder ska uppmuntra språkkompetens i de nationella minoritetsspråken och erbjuda möjligheter till kompetensutveckling i de nationella minoritetsspråken för medarbetare i verksamheter som direkt möter stockholmarna.
- Berörda nämnder ska i sina verksamheter som riktar sig direkt till stockholmarna arbeta för att rekrytera medarbetare med kunskaper i de nationella minoritetsspråken.
- Kommunstyrelsen, arbetsmarknadsnämnden, kulturnämnden, servicenämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden och stadsdelsnämnder ska årligen redovisa sitt arbete i stadens system för integrerad ledning och uppföljning av verksamhet och ekonomi (ILS).

Socialförvaltningen är i huvudsak positiv till de förslagna riktlinjerna som ger en sammantagen bild av stadens arbete med nationella minoriteters rättigheter och ansvarsfördelningen mellan stadens nämnder.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 april 2018 följande.

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 februari 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att de nya riktlinjerna bidrar till en förstärkning av stadens arbete med nationella minoriteters rättigheter. Riktlinjerna beskriver på ett tydligt sätt nämndernas ansvar för såväl helhet som delar av stadens arbete, både när det gäller grundskyddet och det förstärkta skydd ett förvaltningsområde innebär. Även införandet av gemensamma årliga samråd med kommunstyrelsens förtroendevalda är välkommet. Nya samrådsformer stärker de nationella minoriteternas inflytande och delaktighet.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslagen men vill samtidigt uppmärksamma på utmaningar i att stärka tillgången på modersmåls lärare i de nationella minoritetsspråken. Bristen på modersmåls lärare har bland annat inneburit att elever med samiska som modersmål idag endast kan erbjudas fjärrundervisning. Det är också av vikt att minoritetsspråken får kursplaner för undervisning gällande nybörjare på andraspråksnivå utöver den kursplan som finns för modersmål för de elever som inte har grundläggande kunskaper eller har minoritetsspråket som ett dagligt umgängesspråk i hemmet.

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen. Beslutet justeras omedelbart.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 april 2018 följande.

1. Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remiss ”Stockholms stads riktlinjer för nationella minoriteters rättigheter” och överlämnar det till kommunstyrelsen.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 20 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Äldreförvaltningen ställer sig positiv till det förslag till riktlinjer som stadsledningskontorets kansli för mänskliga rättigheter har arbetat fram. I framtagandet har kansliet samrått med olika förvaltningar och förslaget speglar de synpunkter som äldreförvaltningen har framfört. Riktlinjerna bidrar till att arbetet med minoritetsfrågorna får en mer etablerad plats i stadens arbete.

Stockholm är förvaltningskommun för finska. Det innebär ett åtagande för stadens verksamheter att erbjuda såväl förskola som äldreomsorg samt möjlighet till kontakt med stadens verksamheter på finska. Bland annat ger äldrenämnden bidrag till Sverigefinnarnas samrådsgrupp för att bedriva väntjänst för finsktalande äldre. Äldreförvaltningen samordnar regelbundna samrådsmöten med representanter från samrådsgruppen liksom möten med stadsdelsförvaltningarnas representanter för minoritetsfrågor.

Nya samrådsformer är en del av riktlinjerna. Kommunstyrelsen föreslås bland annat genomföra ett årligt samråd med de nationella minoriteterna. Äldreförvaltningens erfarenhet är att det finns en otydlighet i ansvarsfördelningen och ser positivt på förslagen kring samråd. Utöver riktlinjerna kan det även finnas behov av tillämpningsanvisningar för att tydliggöra uppdrag och roll för de kontaktpersoner för minoritetsarbetet som finns inom stadsdelsförvaltningarna.

Som det framgår av riktlinjerna ska staden bland annat erbjuda äldreomsorg där hela eller delar av verksamheten bedrivs på de språk som ingår i förvaltningsområdet. Det är viktigt att medarbetare har kunskap om denna rättighet samt att det är lätt att hitta information om tillgängliga verksamheter. Äldreförvaltningen ser positivt på utvecklingen av Hitta och jämför service där det ingår att göra det lättare för användare att hitta verksamheter med språklig eller kulturell inriktning.

Äldreförvaltningen vill lyfta fram svårigheten med att hitta personal med adekvat språkkompetens. Det är positivt att riktlinjerna framhåller vikten av samarbete med att utveckla former för att tillvarata medarbetarnas kompetens i de nationella minoritetsspråken. Äldreförvaltningen ser gärna att ett stadsövergripande verktyg för regelbundna språkkartläggning tas fram.

Det är positivt att kommunstyrelsen föreslår stödja kompetensutvecklingsinsatser bland stadens medarbetare om de nationella minoriteternas rättigheter.

Äldreförvaltningen har i samarbete med stadsledningskontoret nyligen genomfört en utbildning kring detta för stadens biståndshandläggare. Det är viktigt att detta görs regelbundet och bland alla yrkesgrupper, inte minst mot bakgrund av föreslagna ändringar i minoritetslagstiftningen och stadens ansökan om anslutning till förvaltningsområde för samiska samt meänkieli.

Enligt riktlinjerna föreslås äldrenämnden i samarbete med minoritetsföreträdare undersöka intresse av äldreomsorg på de språk staden ingår i förvaltningsområde för. Äldreförvaltningen följer i möjligaste mån intresset idag, bland annat via köer till finskspråkig verksamhet. Då tillhörigheten till en nationell minoritet baserar sig på självidentifikation och att det inte är tillåtet att föra statistik som grundar sig på människors etniska tillhörighet är det av yttersta vikt att detta genomförs i samarbete med minoritetsföreträdare. Det är även viktigt att stadsdelsnämnderna är delaktiga i detta arbete samt att aktuell information finns tillgänglig.

Kommunstyrelsen beslutar om fördelningen av det statsbidrag som Länsstyrelsen i Stockholms län tilldelar staden i egenskap av förvaltningskommun för finska. Bidraget fördelas årligen mellan kommunstyrelsen, tre facknämnder och fem kluster av stadsdelsnämnder. Äldreförvaltningen kan se en fördel i om riktlinjerna berör stadsbidraget samt tydliggör användningsområden.

Äldreförvaltningen föreslår att äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 april 2018 följande.

1. Bromma stadsdelsnämnd beslutar att överlämna förvaltningens utlåtande till stadsledningskontoret som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

De föreslagna riktlinjerna är inne på rätt spår med ansvarsfördelning avseende information, samråd och rekrytering där kommunstyrelsen har en viktig roll. Det är mycket positivt med nya samrådsformer och att stadsdelarna här får stöd i form av bland annat en tydlig struktur med årliga övergripande samråd. Medvetenheten om minoritetspolitiken behöver också stärkas och bättre integreras med arbetet med mänskliga rättigheter och demokrati. Riktlinjerna är en viktig del i det arbetet.

Det vore dock lämpligt om riktlinjerna kompletterades med en analys om vad en eventuell ny minoritetslagstiftning, apropå att en lagändring föreslås träda i kraft den 1 januari 2019, skulle innebära för stadens åtaganden och riktlinjer.

Förvaltningen ser också ett behov av en tydligare syftesbeskrivning, bland annat med tanke på hur arbetet med nationella minoriteter ska särskiljas från arbetet med andra minoriteter som inte kvalificeras som nationella till exempel för att de inte uppfyller tidskravet eller etnicitetskravet. Men också utifrån att fokus på arbetet i stadsdelarna ligger på förskola och äldreomsorg medan målgrupper inom socialtjänst och funktionshinder inte inkluderas.

Ansvarsfördelningen skulle för stadsdelarnas del kunna förtydligas ytterligare genom att peka ut vad som menas med ”berörda stadsdelsnämnder” och ”vid behov”. Eventuella skillnader mellan ”mötesplatser” och ”träffpunkter” bör också vara tydliga.

Att aktiviteter genomförts inom ramen för arbetet med just finskt förvaltningsområde har ett samband med tydlig ansvarsfördelning och tilldelade medel. Båda dessa behövs också för arbetet med de andra nationella minoriteterna och i ännu högre utsträckning kompetenshöjande insatser.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 april 2018 följande.

1. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att de nya riktlinjerna bidrar till en förstärkning av stadens arbete med nationella minoriteters rättigheter.

Riktlinjerna beskriver på ett tydligt sätt nämndernas ansvar för såväl helhet som delar av stadens arbete, både när det gäller grundskyddet och det förstärkta skydd ett förvaltningsområde innebär. Även införandet av gemensamma årliga samråd med kommunstyrelsens förtroendevalda är välkommet. Nya samrådsformer stärker de nationella minoriteternas inflytande och delaktighet.

Förslagen bidrar till ökad mångfald i samhället genom kunskapshöjande insatser om de nationella minoriteter och deras kultur samt kompetensutveckling bland medarbetare. Förslagen är även positiva ur ett barnperspektiv då barn och unga får möjlighet att stärka den kulturella tillhörigheten och utveckla kunskaper i det nationella minoritetsspråket.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslagen men ser samtidigt att förvaltningen behöver göra en inventering av språkkompetens inom förvaltningen och ett behov av att vid vissa rekryteringar anställa personal med språkkompetens inom minoritetsspråken, där så är möjligt.

I dagsläget har förvaltningen ingen egen förskoleverksamhet på minoritetsspråk utan hänvisar de vårdnadshavare som önskar detta till förskolor i andra stadsdelar. Däremot har en av förvaltningens öppna förskolor varje vecka finskspråkig verksamhet. Aktiviteter på fler minoritetsspråk skulle kunna vara en möjlighet men behovet har inte uttryckts till förvaltningen och därför har inte möjligheten att kunna rekrytera personal med den språkkompetensen undersökts.

Förvaltningen bedriver ett finskt äldreboende i egen regi där äldre har tillgång till finskspråkig personal. Även andra verksamheter har kartlagt personalens språkkompetens och brukare får en kontaktperson som kan brukarens språk om det finns på enheten. Enskedes nya servicehus är ett tvåspråkigt servicehus och utbildar personalen i finska. Här erbjuds också möjlighet att träffas på en social mötesplats en gång per månad för finska seniorer för att utbyta erfarenheter och ta del av äldreomsorgsfrågor i samverkan med de kluster som utgörs av Farsta, Skarpnäck och Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltningar. I Skarpnäck finns även Judiska Hemmet som är ett somatisk vård- och omsorgsboende och demensboende

På beställarenheten för äldreomsorg finns finskspråkiga biståndshandläggare. Vid behov av annan språkkompetens erbjuds tolk. Vid behov av äldreomsorg på något av de nationella minoritetsspråken undersöker förvaltningen möjligheten att hitta utförare inom egen regi-verksamhet eller i privata verksamheter upphandlade enligt lagen om valfrihetssystem (LOV). Individuella avtal kan tecknas med annan extern utförare med den efterfrågade kompetensen.

Förvaltningen föreslår Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 12 april 2018 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av förslag till Stockholms stads riktlinjer för nationella minoriteters rättigheter.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på förslaget och menar att de nya riktlinjerna bidrar till en förstärkning av stadens arbete med de nationella minoriteternas rättigheter, som är en

del av Stockholms stads arbete med att värna de mänskliga rättigheterna. För att kunna arbeta strukturerat och målinriktat med nationella minoriteter behövs riktlinjer som fördelar ansvaret mellan olika nämnder.

Mycket av arbetet kommer till en början att handla om att göra en kartläggning av förvaltningens kompetens inom språkområdet och en inventering av behovet lokalt. Efter detta ska förvaltningen utarbeta ett arbetssätt så att kunskapen om kompetens och behov hålls aktuell.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 april 2018 följande.

1. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 21 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar stadsledningskontorets förslag till riktlinjer för nationella minoriteters rättigheter. Förvaltningen framhåller dock att det finns svårigheter inom verksamheterna att vid rekrytering hitta medarbetare som har de särskilda kompetenser i t.ex. språk och kultur avseende berörda nationella minoriteter som krävs vid sidan av de andra krav som ställs för respektive yrkesgrupp.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 12 april 2018 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remiss.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar att det tas fram gemensamma riktlinjer för nationella minoriteters rättigheter för Stockholms stad. Inom förvaltningens verksamheter finns såväl finskspråkig förskola som äldreomsorg på finska, och stöd ges till Sverigefinska föreningen bland annat genom stadsdelsförvaltningens kultursamordnare. Det är positivt att riktlinjerna för och ansvarsfördelningen för detta arbete inom staden tydliggörs och kommuniceras. Förvaltningen instämmer samtidigt i att det finns utmaningar i att rekrytera personal med språkkompetens i berörda verksamheter. Förvaltningen vill även lyfta fram vikten av att det finns tydliga anvisningar för hur uppföljningen av riktlinjerna ska göras samt att den inte blir alltför omfattande.

Förvaltningen föreslår att nämnden beslutar att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till Kommunstyrelsen som svar på remissen.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 april 2018 följande.

1. Stadsdelsnämnden besvarar remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Paragrafen förklarades omedelbart justerad.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Ett Stockholm för alla är en stad som lever upp till och respekterar de mänskliga rättigheterna. Det är en stad fri från diskriminering och en stad som stärker demokrati och inflytande. De nationella minoriteternas rättigheter är en del av arbetet med att värna detta.

Förvaltningen välkomnar förslaget till riktlinjer för arbetet med de nationella minoriteternas rättigheter. Förvaltningen har deltagit i arbetet med de nationella minoriteternas rättigheter genom att inom Kluster innerstaden framför allt arbeta med minoritetsfrågor inom ramen för förvaltningsområdet för finska språket. Förvaltningen har genom detta arbete konstaterat att det finns områden som behöver förtydligas. Det har framför allt gällt ansvarsfördelningen inom staden samt samrådsförfarandet. Förvaltningen kan nu konstatera att dessa frågor har behandlats och ser positivt på de nya riktlinjerna.

Förslaget till nya riktlinjer för nationella minoriteters rättigheter tydliggör, enligt förvaltningen, på ett bra sätt ansvarsfördelningen mellan kommunstyrelsen och fack- respektive stadsdelsnämnderna. De tydliggör också vad som är tillämpligt för samtliga minoriteter och vad som endast gäller för förvaltningsområdet för finska språket.

Det är, enligt förvaltningen, bra att kommunstyrelsen samordnar de nationella minoritetsfrågorna och genomför samråden med samtliga nationella minoriteter.

Tidigare har samråd skett på alla nivåer och på samtliga facknämnder samt stadsdelsnämnder inom respektive kluster¹. Enligt förslaget till nya riktlinjer ska samråd genomföras tematiskt med fokus på kultur, skola och äldreomsorg och respektive nämnd ska bjudas in att delta. Det förefaller vara ett bra sätt att samråda som kan leda till konstruktiva diskussioner med konkreta förslag.

Förslaget till strategi för romsk inkludering ska ses som ett komplement till stadens riktlinjer för nationella minoriteter. Strategin föreslås gälla 2018-2022 och tydliggör en övergripande inriktning samt ansvarsfördelning för stadens fortsatta utvecklingsarbete inom rättighetsområdena arbete och försörjning, utbildning, kultur samt social omsorg och trygghet. Stadsdelsförvaltningen bedömer att strategin bidrar till att stärka stadens utvecklingsarbete med romers rättigheter som nationell minoritetsgrupp. Strategin tydliggör ansvarsfördelningen för arbetet samt formulerar konkreta utvecklingsområden som exempelvis modersmålsundervisning, vuxenutbildningar och praktikplatser.

Förvaltningen har noterat att en lagändring inom minoritetsområdet är på gång och föreslås städa i kraft den 1 januari 2019. Innan beslut tas i kommunfullmäktige bör underlaget kompletteras med en analys om vad detta kan innebära för stadens åtaganden och riktlinjer.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 april 2018 följande.

1. Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Omedelbar justering.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 april 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen är positiv till riktlinjerna för nationella minoriteters rättigheter som innebär att rättigheterna för dessa grupper förstärks.

Beskrivningen av den historiska bakgrunden ger förståelse för lagstiftningen om de nationella minoriteterna. För att kunna uppfylla lagarna behövs riktlinjerna.

Indelningen av de olika rättighetsområdena i riktlinjerna tydliggör vilka områden som berörs och vilket ansvar olika nämnder har.

För att öka förståelsen för nationella minoriteters situation i samhället, är det viktigt med kunskap om de nationella minoriteternas historia, kultur och juridiska skydd. Förvaltningen konstaterar att det kommer att behövas olika insatser för att öka

¹ Kungsholmens stadsdelsnämnd tillhör Kluster 1 innerstaden.

kunskapen om och stödet till de nationella minoriteterna. Samtliga av förvaltningens verksamheter berörs.

Det befintliga stadsövergripande nätverket skulle kunna få ett tydligare uppdrag utifrån de nya riktlinjerna för nationella minoriteters rättigheter.

Förvaltningen föreslår också att den föreslagna strategin för romsk inkludering integreras i riktlinjerna för nationella minoriteter i stället för att vara ett separat dokument.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 12 april 2018 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 11 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetet med nationella minoriteters rättigheter är en viktig del av stadens vision om ett Stockholm för alla. Förvaltningen har ett förankrat samarbete med sverigefinska minoritetsbefolkningen och regelbundna möten hålls med sverigefinska samrådsgruppen för planering av kartläggning och aktiviteter. Arbetet med övriga nationella minoriteter har inte varit lika tydligt varför tydligare målsättningar, ansvarsfördelning och samordning har efterfrågats av förvaltningen i samband med utformningen av riktlinjerna. Förvaltningen ser därför positivt på förslaget och instämmer med de målsättningar och ansvarsfördelning som framgår i förslaget.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 april 2018 följande.

1. Stadsdelsnämnden beslutar att lämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Omedelbar justering.

Särskilt uttalande gjordes av Salar Rashid m.fl. (alla S), Lorena Delgado m.fl. (alla V) och Sara Grolander m.fl. (alla MP), *bilaga 1*

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 9 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen tycker att det är bra att ansvaret mellan stadens olika nämnder vad gäller nationella minoriteters rättigheter tydliggörs. För stadsdelsnämnderna är ansvaret att uppmuntra initiativ från de nationella minoriteterna om språkliga och kulturella insatser som stärker och utvecklar de nationella minoritetsspråken tydligast. Det kan röra sig om att samordna mötesplatser för de nationella minoriteterna eller att se till att den språkliga kompetensen finns tillgänglig bland förvaltningens personal.

Arbetet med att stärka de nationella minoriteternas rättigheter kan vara svårt att mäta och följa upp. Förvaltningen ser därför mycket positivt på förslaget att nämnderna ska redovisa arbetet i stadens system för integrerad ledning och uppföljning av verksamhet och ekonomi (ILS).

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 april 2018 följande.

1. Spånga-Tensta stadsdelsnämnd överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Spånga-Tensta stadsdelsnämnd förklarar ärendet omedelbart justerat.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till att de nya riktlinjerna tydliggör och förstärker stadens arbete med nationella minoriteters rättigheter. Riktlinjerna klargör ansvarsfördelningen mellan olika nämnder, vilket skapar tydlighet och en grogrund för ett effektivt arbete.

Kompetensutveckling av stadens medarbetare om nationella minoriteters rättigheter är av vikt. Rekrytering av medarbetare med kunskaper i de nationella minoritetsspråken är även det en viktig del i arbetet.

Förvaltningen välkomnar kommunstyrelsens genomförande av ett årligt samråd där nationella minoritetetersgrupper bjuds in.

Förvaltningen anser att riktlinjerna inrymmer flera åtgärder avseende nationella minoriteters rättigheter som är konkreta, tydliggörande och som stärker och värnar de nationella minoriteternas rättigheter. Det är till exempel positivt att utbildningsnämnden ska utveckla och tillgängliggöra modersmålsundervisningen i nationella minoritetsspråk, samt att stadens bibliotek ska förstärka sitt utbud av litteratur, tidskrifter och annan media på nationella minoritetsspråken och om de nationella minoriteterna.

Förvaltningen vill lyfta vikten av att staden ska verka för att kunskapen om kvinnors och mäns situation inom samtliga minoritetsgrupper ska öka.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 april 2018 följande.

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Beslutet förklaras omedelbart justerat.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 februari 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på de nya riktlinjerna för stadens arbete med de nationella minoriteterna och samrådsprocesserna.

Riktlinjerna tydliggör arbetet med minoriteternas rättigheter och ansvarsfördelningen mellan nämnderna för arbetet, både vad gäller grundskyddet och det förstärkta skyddet för minoritetsspråken i de förvaltningsområden som staden ingår i.

Dokumentet bör heta Stockholms stads riktlinjer för *arbetet med* nationella minoriteters rättigheter.

Förvaltningen ser gärna att kommunstyrelsen stödjer kompetensutvecklingsinsatser om de nationella minoriteternas rättigheter samt bistår nämnderna med stöd och råd.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 april 2018 följande.

1. Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förslaget till riktlinjer belyser de skyldigheter som Stockholms stad har att erbjuda stöd och service till de nationella minoriteterna och även hur ansvaret ska fördelas mellan kommunstyrelsen och nämnderna. Uppskattningsvis finns det cirka 100 000 personer med nationell minoritetsbakgrund i Stockholm.

Det finns redan idag ett förstärkt skydd för de territoriellt bundna språken finska, meänkieli och samiska. Det innebär för Stockholms stads verksamheter att invånare har rätt att få förskola och äldreomsorg på dessa tre språk och även har rätt att använda dem vid myndighetskontakter om det finns personal som talar språken.

Regeringen har nyligen beslutat om en lagrådsremiss med förslag för att ytterligare säkra de nationella minoriteternas rättigheter.

För närvarande ingår Stockholms stad i finskt förvaltningsområde men enligt stadens budget och stadsledningskontorets verksamhetsplan för 2018 ska Stockholms stad ansöka till Regeringskansliet för att ingå i förvaltningsområde för samiska respektive meänkieli. Kommunstyrelsen behandlade dessa ansökningar den 7 mars i år.

Inom förvaltningsområdet har minoriteten rätt till förskola och äldreomsorg helt eller delvis på sitt minoritetsspråk. De har även rätt att använda sitt minoritetsspråk i sina kontakter med kommunen om ärendet har anknytning till förvaltningsområdet och den enskilde är part eller ställföreträdande part i ärendet. Som förvaltningskommun får kommunen statsbidrag för merkostnader som följer av att ingå i förvaltningsområdet.

Stadsdelsförvaltningen anser att staden står inför stora utmaningar framöver. Inte bara när det gäller att tillgodose de nationella minoriteternas rätt till sitt språk, sin kultur, till information samt delaktighet och inflytande utan även rätten till förskola och äldreomsorg på sitt språk. Här krävs samverkan mellan stadens förvaltningar eftersom efterfrågan på denna service kan fördela sig väldigt olika över staden och det kan vara svårt att hitta rätt kompetens.

Vi har även andra stora befolkningsgrupper, utöver de nationella minoriteterna, som vartefter de blir äldre framför allt kommer att ha behov av någon form av äldreomsorg där de kan kommunicera på sitt hemspråk. Även här krävs samverkan mellan stadens förvaltningar men också att vi tar vara på den mångfald och den breda

kompetens som finns inom Stockholms stad. Redan idag finns till exempel på våra vård- och omsorgsboenden kompetens inom flera språk och kulturer.

Inom förskolan har vi hittills kunnat lösa efterfrågan på framför allt finska genom samarbete med närliggande stadsdelar och vi bedömer att det kommer att vara nödvändigt även vad gäller övriga minoritetsspråk.

Förvaltningen ser positivt på förslaget att information om de nationella minoriteternas rättigheter samt informationen på minoritetsspråken på stadens webbplats samordnas av kommunstyrelsen för att få ett effektivt resursutnyttjande. För en likvärdig och effektiv service till de nationella minoriteterna anser förvaltningen att en stadsgemensam samordning över lag är nödvändig.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar som svar på remissen.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 april 2018 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 26 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar riktlinjerna och är särskilt positiv till förändringen att riktlinjerna innehåller en tydligare ansvarsfördelning mellan kommunstyrelsen och fack- respektive stadsdelsnämnderna.

Förvaltningen ser även att det är bra att kommunstyrelsen samordnar de nationella minoritetsfrågorna och genomför samråden med samtliga nationella minoriteter. Tidigare samråd har skett på alla nivåer och på samtliga fack- och stadsdelsnämnder. Enligt förslaget till nya riktlinjer ska samråd genomföras tematiskt med fokus på kultur, skola och äldreomsorg och respektive nämnd ska bjudas in att delta. Detta är en samrådsprocess som förvaltningen ser kommer att leda till konstruktiva diskussioner med konkreta förslag.

Vad som dock inte framgår tydligt i riktlinjerna är samordnande av medarbetares kompetensutveckling. I denna fråga vill förvaltningen föra fram följande synpunkter.

Medarbetarnas kompetens i de nationella minoritetsspråken, sida 12 och 13

Förvaltningen ställer sig frågande till hur medarbetares kompetens i de nationella minoritetsspråken ska höjas, dvs. hur det ska gå till och vilken nämnd som ska bära

ansvar? Ska förskolepersonal och personal inom äldreomsorgen utbildas i yrkesfinska?

Medarbetarnas kompetens om minoritetslagstiftningen, sida. 13

”Kommunstyrelsen, arbetsmarknadsnämnden, kulturnämnden, servicenämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden och stadsdelsnämnder ska ansvara för att kompetensutveckla sina medarbetare om minoritetslagstiftningen, de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken.”

Förvaltningen ser att det finns generella frågor som rör samtliga nämnder och föreslår i dessa fall att en nämnd får ett stadsövergripande samordningsansvar för att effektivisera kompetensutvecklingen i generella frågor. Som ett komplement till detta bör även de egna nämnderna enskilt ansvara för kompetensutveckling av sina medarbetare, detta för att ha fokus på specifika områden, till exempel yrkesfinska inom förskolan.

Förskolan ska erbjuda barn modersmålsstöd, sida 7

Förvaltningen ser positivt på att arbetet med att erbjuda barn modersmålsstöd omnämns både i riktlinjerna för nationella minoriteter och i läroplanen för förskolan. Förvaltningen anser dock att det finns behov av att se över skrivningarna så att de i högre grad samverkar med varandra. Med nuvarande skrivningar finns en risk att uppdraget kring modersmål och minoritetsspråk tolkas olika av professionen och vårdnadshavare. Det är viktigt att det i skrivningarna tydligt framgår hur förskolorna ska tolka uppdraget.

Sammanfattningsvis föreslår förvaltningen att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågors yttrande daterat den 30 april 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Funktionshinderrådet välkomnar att riktlinjerna nu äntligen kommit på plats. Det har varit en lång process. De nya riktlinjerna är genomtänkta och det är särskilt bra att ansvarsfördelningen mellan nämnderna nu tydliggörs. Vidare föreslås att kommunstyrelsen ska följa upp de berörda nämndernas arbete årligen. Likaså är det föreslagna årliga samrådet mellan minoritetsgrupperna och kommunstyrelsens förtroendevalda, liknande det funktionshinderrörelsen har idag, en konkret nyhet som förhoppningsvis kan ge god effekt. Det är också positivt att staden nu ansöker om att vara ett förvaltningsområde även för tornedalingar samt samer.

Rådet vill dock i sammanhanget uppmärksamma att samhället och staden, på samma sätt som med minoritetsspråken, har skyldighet att skydda, bevara och utveckla svenskt teckenspråk enligt såväl svensk lagstiftning som internationella konventioner. Samhället har skyldighet att främja och skydda svenskt teckenspråk enligt språklagen

från 2009 och FN:s konvention för personer med funktionsnedsättning. Även om svenskt teckenspråk inte är att betrakta som ett minoritetsspråk är det viktigt att dess snarlika skydd och rätt till stöd i sammanhanget inte glöms bort. Det framhålls vidare i riktlinjerna att *stadens arbete med att stärka de nationella minoriteternas rättigheter ska särskilt uppmärksamma kvinnors och ungas delaktighet*. Här skulle även funktionshindrades delaktighet kunna lyftas in och uppmärksammas.

Kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter

Kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter beslutade vid sitt sammanträde den 15 mars 2018 följande.

Kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter ställer sig bakom kansliet för mänskliga rättigheters promemoria.

Kansliet för mänskliga rättigheters promemoria daterat den 25 februari 2018 har i huvudsak följande lydelse

Ett Stockholm för alla är en stad som lever upp till och respekterar de mänskliga rättigheterna. Stockholms stad ska vara en stad fri från diskriminering och en stad som stärker demokrati och inflytande för sina invånare. De nationella minoriteternas rättigheter är en del av Stockholms stads arbete med att värna de mänskliga rättigheterna.

Kansliet anser att riktlinjerna tydliggör de nationella minoriteternas rättigheter samt ansvarsfördelningen mellan nämnderna för arbetet, både vad gäller grundskyddet och det förstärkta skyddet för de minoritetsspråk i de förvaltningsområden som staden ingår i. Riktlinjerna bidrar därmed till en förstärkning av stadens arbete med de nationella minoriteternas rättigheter.

Stadens arbete med att stärka de nationella minoriteternas rättigheter ska särskilt uppmärksamma kvinnors och ungas delaktighet. Riktlinjerna lyfter fram de nationella minoriteternas rätt till sitt modersmål och sin kultur, rätt till information och delaktighet samt inflytande, rätt till förskola och äldreomsorg på minoriteternas språk. Kompetensutveckling bland stadens medarbetare om de nationella minoriteternas rättigheter och rekrytering av medarbetare med kunskaper i de nationella minoritetsspråken innebär också en förstärkning. Därutöver förtydligar riktlinjerna samordningen och uppföljningen av minoritetsarbetet. Kansliet anser därmed att de nya riktlinjerna medför att minoriteterna bättre kan ta del av av minoritetsrättigheterna.

Kansliet för mänskliga rättigheter föreslår att kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter ställer sig bakom kansliets promemoria.

Finska föreningen i Stockholm, Karelska Gillet i Stockholm och Stockholms Kalevalaförening

Finska föreningen i Stockholm, Karelska Gillet i Stockholm och Kalevala föreningen i Stockholms yttrande daterat den 19 april 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Vi anser att staden redan nu, i möjligaste mån, bör ta hänsyn till de förslag som lämnas i regeringens proposition En stärkt minoritetspolitik prop 2017/18:199.

Utöver riktlinjer föreslår vi att staden tar fram tillämpningsanvisningar då vi bedömer att det råder otydligheter i ansvarsdelningen främst i delen Nationella minoriteters rätt till delaktighet och inflytande.

Vi ser positivt på att Stockholms stad tar fram nya riktlinjer för stadens minoritetsarbete. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har identifierat framgångsfaktorer för ett framgångsrikt arbete med att skydda och främja de nationella minoriteternas rättigheter. En sådan faktor är att verksamheten har tydliga mål. Vi tillstyrker de flesta förslagen i riktlinjerna med de undantag som tas upp nedan. Vi lämnar synpunkter under respektive rubrik.

Nationella minoriteters rätt till sitt minoritetsspråk

Vi föreslår att i den andra punkten orden **vid behov** tas bort.

Det råder brist på förskolelärare och modersmålslärare. Det är mycket sannolikt att situationen kommer att bestå under flera år. Vi menar dock att Stockholms stad aktivt ska arbeta för att tillgodose tillgången av lärare i de nationella minoritetsspråken.

Vi vill påminna om att det pågår en intensiv språkbytesprocess bland sverigefinska minoritetsbarn och -ungdomar i Stockholm. Alla föräldrar känner inte till sina barns rättigheter till förskola på finska och till modersmålsundervisning i finska. Därför anser vi att staden bör intensifiera informationen om dessa rättigheter så att alla sverigefinska barn som vill, kan få hela eller en väsentlig del av utbildningen i förskolan på finska och modersmålsundervisning i förskoleklassen samt i skolan. Vi lämnar flera förslag under rubriken Nationella minoriteters rätt till förskola och äldreomsorg på sitt språk.

Nationella minoriteters rätt till sin kultur

I den andra punkten föreslår vi att orden **vid behov** tas bort.

I den femte punkten ska orden **och historia** skrivas in som satsens sista ord.

Vi anser att det är viktigt att staden själv tar större ansvar än hittills för att arrangera särskilda kulturaktiviteter för den sverigefinska minoriteten. Vidare menar vi att den sverigefinska kulturen ska vara ett synligt inslag i de kulturaktiviteter som arrangeras varje år, som till exempel Kulturnatten och Kulturfestivalen.

Kultur och språk hör ihop. När man åldras blir den kulturella identiteten ännu viktigare. Därför bör sverigefinska äldre inom särskilda boenden få möjlighet att ta del kulturella aktiviteter på modersmålet.

Nationella minoriteters rätt till information

Vi anser att informationen på hemsidan borde göras lättillgängligare och tydligare. Vi vill lyfta fram följande punkter för att göra informationen tydligare:

Direkt efter första punkten, information om nationella minoriteter rättigheter, borde staden ha till uppgift att särskilt informera om rätten till förskola och äldreomsorg på finska samt lämna tydlig information om i vilka förskolor och äldreboenden det finns service helt eller till väsentlig del på finska samt var det finns ytterligare information om dessa.

Tredje punkten. Vi menar att det är viktigt att även föräldrar/vårdnadshavare, inte enbart stadens elever, får information om rätten till modersmålsundervisning.

Information om Äldre direkt och dess tjänster på finska skall utökas och ges ut både skriftligt och på hemsidan. Även information om Kontaktcenter Stockholm ska utökas på finska. Både Äldre Direkt och Kontaktcenter Stockholm borde ha kontinuerlig bemanning med finsktalande handläggare och även tillgång till finsktalande vikarier. Vi har länge framfört önskemål om att staden tar fram en broschyr/skrift till förskolebarnen och deras föräldrar om utveckling av modersmålet, två-och flerspråkighet samt om rätten till förskola på finska.

Vidare anser vi att det på stadens hemsida även borde finnas information om aktiviteter som staden eller sverigefinska organisationer arrangerar på finska.

Nationella minoriteters rätt till delaktighet och inflytande

Vi ser det positivt att samrådet föreslås att flyttas till en politisk nivå. Detta har vi krävt länge. Länsstyrelsens och Sametingets granskningar och analyser visar att de nationella minoriteternas rättigheter främjas bäst och effektivast när det finns en tydlig förankring i den politiska ledningen.

Frågor som rör nationella minoriteter måste få högre status inom Stockholms stad än det som föreslås. Vi tillstyrker därför inte förslaget första punkt. Vi föreslår i stället att det under kommunstyrelsen bildas ett råd för samtliga nationella minoriteter i Stockholm. Rådet skall ledas av kommunstyrelseledamöter och samlas två gånger per år. Det ska behandla strategiska och övergripande frågor som rör de nationella minoriteternas rättigheter.

När det gäller andra punkten i förslaget anser vi att samrådet med den sverigefinska minoriteten ska genomföras med politiker och inte med tjänstemän på stadsledningskontoret.

Vi anser att tredje punkten i förslaget bör förtydligas i riktlinjer eller tas upp i tilläggsanvisningar. Det är viktigt att politiker i stadsdelsnämnder och tjänstemän med beslutanderätt deltar i extra samråd. Det största problemet med samrådet hittills har varit att politiker och tjänstemän med beslutsmandat inte har deltagit i dem. Det lokala samrådet på stadsdelsnämnds-nivån har således skett på alldeles för låg nivå. Detta är

även orsak till att det har förekommit mycket lite samordning mellan stadsdelsnämnder om för oss viktiga frågor om barnomsorg och äldreomsorg på finska. Vi vill att extra samråd ska ske med varje nationell minoritetsgrupp för sig eftersom aktuella minoritetsfrågor kan variera mycket mellan minoritetsgrupperna. Den sverigefinska gruppen har haft egna samråd med staden redan länge eftersom gruppen har egna specifika frågor att ta upp i samråd. Vi ser gärna att staden följer denna praxis även framöver. Det är viktigt att extra samråd sker minst fyra gånger per år med den sverigefinska gruppen.

Vidare anser vi att minoritetsorganisationernas deltagare i samråden ska arvoderas. Enligt Länsstyrelsens och Sametingets senaste rapport om år 2017 sker arvodering i en tredjedel av kommunerna och erfarenheterna visar att detta har underlättat rekrytering även av yngre deltagare i samråden. Det statsbidrag som Stockholms stad får som förvaltningskommun för finska kan användas för dialog och samråd med den sverigefinska minoriteten.

Vi anser också att ett öppet samråd av staden i samarbete med den sverigefinska minoriteten även i fortsättningen ska anordnas en gång per år. I dessa har höga politiker, borgarråd och nämndordförande, deltagit.

Nationella minoriteters rätt till förskola och äldreomsorg på sitt språk

Trots att staden har ingått i förvaltningsområdet för finska åtta år lever staden inte fullt upp till minoritetslagens intentioner när det gäller barn -och äldreomsorg på finska. Vi anser att de förslag som skrivs under rubriken inte är tillräckliga. Det har varit, och är fortfarande, kö till finskspråkiga förskolor och avdelningar. När det gäller språkstöd/modersmålsstöd anser vi att staden inte gör någon skillnad mellan nationella minoritetsbarn och barn med annan kulturell eller språklig bakgrund. Vi menar att barn med nationell minoritetsbakgrund har särskilda rättigheter enligt minoritetslagen. Stockholm har inte längre ambulerande modersmålspedagoger som många andra kommuner fortfarande har. Det har förekommit att personal utan kunskaper i finska används som språkstödare. Således är det sannolikt att många sverigefinska barn inte tillräckligt har kunnat utveckla sitt modersmål finska inom förskolan.

Med stöd av ovanstående föreslår och betonar vi att utöver de punkter som tas upp under rubriken, skall staden inom utbildningsförvaltningen bilda en speciell enhet som skall arbeta för helhetssynen angående organisering, planering, utveckling, revitaliseringen och metodutveckling av nationella minoritetsspråk inom förskolan. Detta är viktigt för att förskolepersonalen ska få stöd så att de kan arbeta målinriktat och strukturerat med minoritetsspråket och att en pågående språkbytesprocess kan brytas. Det handlar också om att ge stöd så att barnen får en trygg identitet samt säkerställa att finska språket behålls som levande språk i staden och att det kan överföras från generation till generation. Förskolan, förskoleklassen och skolan ska samarbeta så att det blir en obruten kedja av insatser för finska språket.

Vi anser vidare att det behövs en stadsövergripande handlingsplan eller ett program för barns språkliga rättigheter och främjande och revitalisering av nationella minoritetsspråken. Det är angeläget att det finns öppna förskolor.

Stockholms stad ska själv ta större ansvar för att sverigefinska äldre får äldreomsorg på finska. För närvarande är det ingen kö till de två vård- och omsorgsboenden, Suomikokoti /Finskt äldrecentrum och Hannahemmet, där Stockholm köper 45 platser. Vi uppskattar att det behövs betydligt flera platser redan idag och att behovet kommer öka inom en nära framtid. I de planerade seniorboendena bör platser beredas för finsktalande äldre.

För att underlätta anhörigas situation bör staden ta fram platser inom korttidsvården på finska.

Vi anser att sverigefinska pensionärer genom föreningen Ikinuoret ska ges en ordinarieplats i kommunstyrelsens pensionärsråd i stället för en adjungerad plats som den nu har. Minoritet är mindre än majoritet och det är orättvis att kräva samma medlemsantal av minoriteten som av majoritetens pensionärsförening för att erhålla plats. Ikinuoret har lämnat en skrivelse om detta som bilaga till KPR:s aprilprotokoll.

Det är viktigt att det redan vid planeringen av framtida behov inom barn- och äldreomsorg görs prognoser av behoven på finska. Sverigefinnarnas situation och behov ska även beaktas vid andra utredningar inom staden.

Kompetensutveckling och rekrytering

Vi vill betona vikten av att staden bör vara aktivare och genom riktade insatser verka för att det finns tillgång till personal som kan finska. Språket bör vara en merit när man söker anställning vilket innebär arbete med den finsktalande minoriteten. För att underlätta rekrytering och kunna uppfylla minoritetslagens krav, bör staden erbjuda goda möjligheter till kompetensutveckling och betala språktillägg. Det är angeläget att finsktalande modersmåls lärare ska kunna få kompetensutveckling i sitt minoritetsspråk samt erfarenhetsutbyte även tillsammans med lärare från andra kommuner.

Samordning och uppföljning

Vi anser att det behövs både kort- och långsiktig planering av insatser för nationella minoriteter enligt minoritetslagen. Insatser ska utvärderas regelbundet och leda till utveckling, projekt eller andra försöksverksamheter. Återkommande kartläggningar behövs även om sverigefinnarnas behov och deras syn på stadens minoritetspolitik. Stadens riktlinjer för nationella minoriteters rättigheter bör utvärderas och eventuellt revideras regelbundet minst vart tredje år.

Ytterligare synpunkter

Våra föreningar arbetar för att främja, utveckla och bevara finska språket och den sverigefinska kulturen i Stockholm. Föreningarnas verksamhet är särskilt viktigt för barn och ungdomar. Samråden har inneburit mycket extra arbete för oss. Det finns växande missnöje hos våra medlemmar eftersom samråden tar mycket resurser från ordinarie föreningsverksamhet. Sedan minoritetslagen trätt i kraft 1.1.2010 har staden dragit in organisationsbidraget för våra föreningar. Vi yrkar att staden snarast ger bidrag till de sverigefinska föreningarnas minoritetspolitiska arbete samt återinför

organisationsbidraget. Nästan hälften av förvaltningskommuner för finska ger redan bidrag till föreningarnas minoritetspolitiska arbete.

Judiska församlingen i Stockholm

Judiska församlingen i Stockholms yttrande daterat den 20 april 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Judiska församlingen i Stockholm har beretts möjlighet att yttra sig över Stockholms stads riktlinjer för nationella minoriteters rättigheter. I ljuset av en oroande samhällsutveckling kan den judiska gruppen inte nog understryka vikten av att skyddet för de historiska minoriteterna fortsättningsvis upprätthålls och förstärks. Vi välkomnar därför stadens initiativ till dessa riktlinjer.

Judiska församlingens övergripande bedömning av riktlinjerna

Riktlinjerna och minoritetslagstiftningen är ofta fokuserad på språkliga rättigheter. För den judiska gruppen är de språkliga rättigheterna inte lika viktiga som rätten till sin kultur. De flesta judar i Sverige varken pratar eller förstår Jiddisch. Jiddisch ska enligt vår mening framförallt ses som ett kulturarvsspråk som används vid vissa tillfällen och i vissa sammanhang. I en tid där nationella minoriteters rättigheter allt oftare ifrågasätts är det andra frågor som är mer angelägna för den judiska gruppen, till exempel frågor om kultur, säkerhet och utbildning.

Regeringen har lagt fram en proposition till riksdagen, Prop. 2017/18:199, efter att riktlinjerna skickades ut på remiss. I samband med detta aviserade även regeringen att den planerar att återkomma till Riksdagen med ytterligare förslag. Det kan därför vara bra om staden är vaksam på hur staten utformar den nationella minoritetspolitiken framöver och reviderar riktlinjerna om nya krav ställs på kommunerna.

Samråd med nationella minoritetsföreningar

Det är positivt att staden vill utöka samråden med de nationella minoritetsföreningarna. För att detta ska fungera väl och organisationerna ska kunna vara en aktiv part bör staden överväga att återinföra ett ekonomiskt stöd till organisationerna. I betänkandet Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik SOU 2017/18:199 så framhålls det att krav på mer samråd även bör matchas av ökat ekonomiskt stöd till organisationerna. Judiska församlingen ställer sig bakom denna åsikt och anser att staden bör återinföra ett organisationsstöd till de nationella minoritetsorganisationerna.

Nationella minoriteters rätt till förskola och äldreomsorg på sitt språk

Judiska församlingen vill i detta sammanhang framhålla att kultur är minst lika viktigt som språk. Regeringen lyfter i sin proposition fram både språk och kultur som mycket viktigt i äldreomsorgen. Från Judiska församlingens sida skulle det vara mycket önskvärt om kultur kom med även i stadens riktlinjer.

Sameföreningen i Stockholm

Sameföreningen i Stockholms yttrande daterat den 19 april 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Bakgrunden till förslagen i Stockholm stads riktlinjer för nationella minoriteters rättigheter är för att stärka och främja skyddet av de nationella minoriteternas rättigheter i Stockholm Stad.

Sameföreningen Stockholm har som övergripande syfte att verka i Stockholm med omnejd för att främja samiska intressen i kulturella, sociala och ekonomiska hänseenden. Föreningen arbetar också för att sprida kunskap och öka medvetenheten om samiska förhållanden både utanför och i Sápmi samt för att stärka den samiska identiteten och tillhörigheten. Ur Sameföreningen Stockholms synvinkel har utredningen tagit sig an viktiga frågor. Vi har tagit del av förslaget och vill framföra nedanstående synpunkter.

Sammanfattning

Sameföreningen i Stockholm ser positivt på de nya riktlinjerna men önskar förtydliganden inom vissa områden. Förslaget om att utbildningsnämnden ska öka distansundervisningen ses med viss försiktighet utifrån det ställningstagandet utbildningsnämnden har idag om att direkt erbjuda distansundervisningen utan att annonsera efter befintliga lärare. Önskan om ett stabilare läge för samiska modersmålslärare inom Stockholms Stad är en mycket viktig fråga för samer i Stockholm och det är med glädje vi ser att utbildningsnämnden ska stärka lärarbristen. Vi ställer oss dock frågande till hur detta ska ske, och hade önskat en tydligare formulering. Något som inte behandlas i riktlinjerna är rätten till två modersmål, något som ställer språk mot varandra och inte uppmuntrar till studier i nationella minoritetsspråk. Att riktlinjerna inte förtydligar hur staden ser på begreppet "delar av verksamhet" och har ett oregerat förhållningssätt till antal timmar för modersmålsstudier gör att förutsättningarna varierar stort mellan de samiska varieteterna men även inom de nationella minoriteterna i stort. En minsta reglering på två timmar per vecka för modersmål skulle kunna skapa möjlighet till "samisk integrering" som i sin tur skulle främja den samiska identiteten.

Utökat och förstärkt utbud för stadens bibliotek behandlas och dess viktiga roll skulle kunna belysas ytterligare. Att samråden även ska beröra biblioteksutveckling är en önskan.

Förslagen kring kompetenshöjning i organisationen och inventering av befintlig personal med nationella minoritetskunskaper känns genomtänkta och skulle innebära kvalitetshöjning för Stockholm Stads arbete kring demokrati och inflytande för sina invånare. Att arbeta för att rekrytera medarbetare med kunskaper inom de nationella minoritetsspråken ökar medbestämmandet för samerna och på längre sikt stärker de nationella minoritetsspråkens status. Medarbetare i Stockholm Stad med direktkontakt med dess invånare, och framförallt de som arbetar direkt med frågor rörande de

nationella minoriteterna, behöver ha fördjupade kunskaper kring minoritetslagstiftningen. Att dessutom verka för att universitet i kommunen ökar sin utbildning i samiska frågor är en del i utvecklingsarbetet och bör finnas med i riktlinjerna.

Att Stockholm Stad kommer erbjuda fasta rutiner för samråd på olika nivåer skapar dialog, delaktighet och inflytande. Sameföreningen ser styrkan i kontinuerliga samråd för att ha en långsiktighet i samiska frågor. Dock samtycker vi inte till att begränsa antalet deltagare till två stycken då detta inte möter målet för samråd på minoriteternas villkor.

Nationella minoriteters rätt till sitt minoritetsspråk

Distansundervisning

Utredningen föreslår att utbildningsnämnden ska *“tillgängliggöra undervisning genom utökad distansundervisning, anpassade läromedel eller andra sätt”*. Detta ses på med viss försiktighet i och med utbildningsnämnden och språkcentrums aktuella arbetssätt inom vissa samiska varieteter i dagsläget. Utbildningsförvaltningen erbjuder direkt distansundervisningen utan att annonsera efter befintlig lärare i kommunen, med hänvisning till att man innan avtalet med Sameskolsstyrelsen som skrevs år 2016, har haft svårigheter att rekrytera personal med rätt kompetens. Dock är folkrörligheten till Stockholm Stad stor och en lärarsituation kan förändras och bör därför inte ses som statiskt. Formuleringen i riktlinjerna kan ge ytterligare upphov till misstolkning, där distansundervisning blir det primära valet trots en tydlig lagstiftning (*skollagen 2010:800, kap 23, §3a*). Sameföreningen i Stockholm är positiv till utökad distansundervisning om ingen kompetent lärare går att finna i närområdet och om Stockholm stad har gjort vad som rimligen kan krävas för att anordna modersmålsstudier med en befintlig lärare i staden.

Förstärka tillgången till lärare

Att utbildningsnämnden *“vid behov ska förstärka tillgången av lärare”* ser vi med stor glädje på. Det hade varit ännu bättre om riktlinjerna beskriver hur det i praktiken ska hanteras av staden. Helst eftersom samiskan är klassad som hotade språk enligt FN-organet UNESCO. Önskan är stor att Stockholm stad ska hjälpa till att driva på språkrevideringsarbetet och Sameföreningen Stockholm har kännedom om och det finns stort engagemang med att återta språket för samerna i Stockholm. Lika viktigt som det är att identifiera behovet av utbildningsinsatser i samiska språk och stödja personal med samisk bakgrund i deras möjlighet att utveckla sin språkkompetens, är det att staden har resursbristen i åtanke när de sätter kravprofil för lärare inom de olika samiska varieteterna.

Ett exempel är sydsamiskan där medelåldern för modersmålsstalarna som haft samiskan som dominerande språk i hemmet är runt 75 år. Den yngre generationen sydsamer har vanligast svenskan som första språk i hemmet och har lärt sig sitt modersmål via aktiva utbildningsinsatser. Senast Stockholm stad ansökte om lärare i sydsamiska, publiceringsdatum

2015-05-18, lydte kvalifikationerna som följer: *"Du ska ha en lärarutbildning och erfarenhet som lärare. Du ska ha sydsamiska som modersmål och goda kunskaper i svenska. Viss datorvana."* En kravprofil som inte många sydsamer uppfyller och som eventuellt har varit en del av Stockholms stads svårigheter att anställa lärare i vissa samiska varieteter. Förståelse om språkets utmaningar är viktig, för att kunna skapa en kravprofil utifrån varje språks förutsättning.

Rätten till sina modersmål

Riktlinjerna saknar hur Stockholms Stad ska ställa sig till frågan om att ha två stycken hemspråk. I riktlinjerna framkommer det att *"utbildningsförvaltningen ska uppmuntra barn och ungdomar till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråken"*. I dagsläget upplever inte alla samer att modersmålsstudier uppmuntras som önskvärt, eftersom alla barn inte ges den möjligheten att läsa samiska eftersom de har ytterligare ett hemspråk. Detta leder till att föräldrar tvingas välja. Om valet av modersmålsstudier då ligger mellan ett världsspråk och samiskan blir tyvärr valet för många familjer världsspråket. För att rädda ett utdöende språk måste även detta tas i betänkande. Idag är samer och svenskar som bor i Stockholm inte enbart samisk/svensk.

Nationella minoriteters rätt till sin kultur

Biblioteken

Vad gäller biblioteken så skulle vi vilja hänvisa till den färskta lägesbeskrivning som Kungliga biblioteket gjort om hur biblioteken i landet arbetar med de nationella minoritetsspråken, se:

[http://www.kb.se/Dokument/Biblioteken%20och%20de%20nationella%20minoritetsspr%C3%A5ken_6.6-2018-17%20\(002\).pdf](http://www.kb.se/Dokument/Biblioteken%20och%20de%20nationella%20minoritetsspr%C3%A5ken_6.6-2018-17%20(002).pdf)

Rapporten visar att bibliotekens verksamheter bör stärkas vad gäller de nationella minoriteterna. Vi vill även, utifrån vad som framkommit i denna utredning, understryka vikten för bibliotekens roll vad gäller de nationella minoriteternas rättigheter. Biblioteksplanen skall innehålla mål för både mediasamlingar och verksamhet som är framtaget genom samråd med varje språkgrupp. Separat samråd med varje minoritet då behoven skiljer sig. Biblioteksplanen ska följas för att se dess resultat.

Biblioteken ska uppmärksamma de nationella minoriteternas högtidsdagar. Biblioteket bör även ha temaveckor om samer. Viktigt med ingångar till språket för samer där som inte talar samiska och vill lära sig språket tillsammans med sina barn. Ett stöd i lästräningen blir då olika typer av programverksamhet på bibliotek och andra miljöer i Stockholms Stads regi då barnet med föräldern får en bredare språkmiljö.

Vad gäller tex. skyltning, texter och information på webbsidor bör de nationella minoriteternas kultur och språk synas. Bibliotekarier bör ha kunskap om samiska författare och uppmärksamma dessa för allmänheten.

Nationella minoriteters rätt till information

Biblioteken ska ansvara för att det finns övergripande information om de nationella minoriteterna och författare från de olika minoriteterna på deras webbsidor. Även bibliotekens verksamhet bör kommunstyrelsen samarbeta med för att utveckla former

för att tillvarata medarbetares kompetens i de nationella minoritetsspråken och kulturer.

Kompetensutveckling och rekrytering

Kompetenshöjning

Att Stockholm stad ska stödja kompetensutvecklingsinsatser för sin personal och arbeta för att rekrytera medarbetare med kunskaper inom de nationella minoriteterna är enormt positivt. I dagsläget har Sameföreningen i Stockholm kännedom om att personal som arbetar i direktkontakt med samiska frågor har bristande kunskap inom minoritetslagstiftningen och de utmaningar, som samiska frågor har i dagsläget. En önskan hade varit att frågor som direkt berör samer bör företräddas av medarbetare med god kunskap eller ännu bättre, de som har samisk härkomst. Detta för att stärka det samiska perspektivet. All verksamhet ska göras med samer inte för samer. För att understryka att samer behöver vara involverade tidigt i all typ av verksamhet som på något sätt påverkar samers liv i Stockholm Stad.

Stockholms Stads medarbetare behöver även förståelse för de särskilda skyldigheter Stockholm Stad har till samer, då samer är ett urfolk samt kunskap om de konsekvenser svenska statens koloniala behandling av samer fått vad gäller de språkkunskaper i de samiska språken samer har idag.

Något som skulle kunna stärka Stockholms stad i sitt arbete kring just kompetensutvecklingen är att staden bör verka för att universiteten i kommunen/länet ska utöka sin utbildning i samiska språk, historia och kultur. Det är en förutsättning för att kompetensen ska kunna höjas hos handläggare och lärare och alla andra berörda.

Nationella minoriteters rätt till förskola och äldreomsorg på sitt språk

Förskoleverksamhet och äldreomsorg

Begreppet "hela eller delar av verksamheten" är svårdefinierat. Önskvärt hade varit om riktlinjerna kan definiera vad som är lägsta godtagbara nivå för staden så att inte enskilda tjänstemän behöver göra den definitionen. Det bör förtydligas vad som krävs av Stockholm Stad för att kalla det för delar av verksamheten. Detta blir extra viktigt för att grunden för barns språkutveckling och den senare språkkompetensen och identiteten läggs i förskoleålder. Barn och ungdomar är därför en nyckelgrupp i arbetet med att trygga samiskans ställning.

Här bör biblioteken erbjuda bibliotekstjänster som tex bokdepositioner, bokpåsar, talböcker och språkpaket. Biblioteken ska även bidra med att få möjlighet att utveckla sitt språk.

Samiskt integrering - stärka samisk identitet

På ett liknande sätt står det inget i riktlinjerna om hur många modersmålstimmar som Stockholm stad ska erbjuda som minsta kriterium vid modersmålsstudier för minoritetsspråk. Detta leder till en bedömningsfråga beroende på tjänsteman. Vi i Sameföreningen i Stockholm önskar att Stockholm stad skulle sträva efter att ge minst två timmar modersmål i veckan. Detta skulle skapa möjligheten till samisk integrering vilket innebär att samiska elever i grundskolan har rätt att få modersmålsundervisning utöver den ordinarie modersmålsundervisningen i samiska. Skolan och kommunen kan ansöka om medel från Sameskolstyrelsen för att möjliggöra för samiska elever att få

fler lektioner i samiska samt andra ämnen som samisk slöjd och samisk hemkunskap mm. Ett minsta kriterium för att erhålla bidrag är att eleven genomför två klocktimmar samiska som modersmål. I dagsläget ges det, för flertalet samiska barn, enbart max en timme i veckan, så samisk integrering är inte tillämpbar vilket ger samiska barn bristfällig kunskap i såväl språket och kulturen vilken dessvärre leder till en svag samisk identitet.

Nationella minoriteters rätt till delaktighet och inflytande

Samråd

Att Stockholm Stad kommer erbjuda fasta rutiner för samråd på olika nivåer skapar dialog, delaktighet och inflytande. Sameföreningen ser styrkan i kontinuerliga samråd för att ha en långsiktighet i samiska frågor samt som ett verktyg för båda parterna att följa upp riktlinjerna och andra viktiga frågor. Riktlinjerna beskriver att de nationella minoriteterna utser genom sina föreningar representanter till samråden.

Minoritetsföreningarna får utse två personer att delta vid vardera samrådstillfälle. Vi samtycker ej med förslag om begränsning av antal personer att ta med till samråd då detta inte kan anses demokratiskt.

Gällande det tematiska innehållet i samråden, och den ovan beskrivna rollen och inflytande som Stockholms bibliotek har för allmänheten, så bör de extra samråden även beröra biblioteksutveckling.

Tornedalingar i Stockholm

Tornedalingar i Stockholms yttrande daterat den 16 april 2018 har i huvudsak följande lydelse.

I det stora hela är vi nöjda med förslaget till riktlinjerna.

Avsnittet Nationella minoriteters rätt till sitt minoritetsspråk

Det saknas lärare redan nu i meänkieli i Stockholm. Rekrytering måste ske snarast eftersom det bara finns en pedagog i nuläget.

Avsnittet Nationella minoriteters rätt till sin kultur

Vi behöver förutom kulturprogram kunna söka verksamhetsstöd t ex till administration, IT och anställd personal.

Avsnittet Nationella minoriteters rätt till delaktighet och inflytande

Vi vill få möjlighet att själva kalla till samråd vid behov.

Utöver dessa tre punkter är vi i trängande behov av kontor eller kontorsplats för vår verksamhet som ökar hela tiden. Vi saknar arbetsplats för administration, styrelsemöten och andra mindre sammankomster.

Reservationer m.m.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Salar Rashid m.fl. (alla S), Lorena Delgado m.fl. (alla V) och Sara Grolander m.fl. (alla MP) enligt följande.

Vi i majoriteten ser det som positivt att Stockholms stad visar att de tar frågan om de nationella minoriteterna och deras rättigheter på allvar. Som framgår av remissen innebär att göra det bland annat att värna nationella minoriteters rätt till förskola på sitt språk, något som faller inom stadsdelarnas ansvarsområde.

I Sverige har vi idag fem minoriteter. För att en grupp ska räknas som minoritet i Sverige krävs att de uppfyller fyra kriterier; att det är en grupp med en uttalad samhörighet, att den har en religiös, språklig, traditionell eller kulturell särart, att den har en uttalad vilja att behålla sin identitet, samt att den ska ha historiska eller långvariga band till Sverige. Sverigefinnarna har exempelvis sin historiska förankring i Sverige i och med att Finland var en del av det svenska konungariket ifrån 1100-talet fram tills dess att Sverige förlorade Finland till Ryssland år 1809. Sedan dess har det tillkommit både krigsbarn, under andra världskriget, och arbetskraftsinvandrare under 50-, 60- och 70-talet.

De tre territoriellt bundna språken har ett förstärkt skydd inom så kallade förvaltningsområden. Stockholms stad är förvaltningsområde för finska språket. I staden finns idag fyra helt tvåspråkiga förskolor och fyra förskolor med tvåspråkig avdelning. Med en helt tvåspråkig förskola avses här en förskola där samtliga avdelningar bedriver sin verksamhet på finska och där all personal talar både finska och svenska. En förskola med tvåspråkig avdelning är istället en i huvudsak svenskspråkig förskola som inrymmer en, eller någon enstaka, avdelning på vilken verksamheten bedrivs på finska av tvåspråkig personal.

Fördelen med de helt tvåspråkiga förskolorna är den höga kvalitet på språkundervisning som blir möjlig då barnen ständigt är omgivna av det finska språket. En helt finskspråkig miljö leder till att barnen i större utsträckning även leker på finska med varandra då de har ”fri lek”, vilket gynnar deras språkutveckling. Föräldrar är ofta beredda att resa långt för att deras barn ska få tillgång till en språkundervisning av så pass hög kvalitet och upptagningsområdena är långt större än de enskilda stadsdelarna där förskolorna befinner sig. Inte sällan har de även förskolebarn hos sig boendes i andra kommuner. I de flesta stadsdelar i Stockholm finns dock inte tillräckligt underlag för att fylla en helt tvåspråkig förskola. Trots att dessa förskolor är väldigt eftertraktade är det alltså inte realistiskt att det skulle finnas en sådan i varje stadsdel. Av de fyra helt tvåspråkiga förskolorna ligger också tre

centralt belägna i Stockholm, vilket förenklar resor för föräldrar som pendlar längre bort ifrån.

Häri ligger fördelen med de förskolor som inrymmer tvåspråkiga avdelningar. Möjligheten att få ihop ett tillräckligt underlag för att skapa åtminstone en avdelning med finskspråkig verksamhet är större och detta ökar tillgängligheten och leder till att även föräldrar som inte kan eller vill pendla långt får tillgång till finskspråkig förskoleverksamhet för sina barn. Nackdelen är istället att den ofta svenskspråkiga miljön som barnen befinner sig i riskerar att hämma deras språkutveckling. Är verksamheten utformad som en tvåspråkig avdelning på en i övrigt svenskspråkig förskola riskerar interaktionen med de barn som inte talar finska, exempelvis ute på förskolegården, att leda till att de finskspråkiga barnen talar svenska i dessa sammanhang och sedan tar med sig svenskan in på avdelningarna i sin fria lek där. Det finskspråkiga inslaget av deras undervisning består då i huvudsak av den mer styrda verksamheten som personalen på förskolan står för. Det kan även finnas en risk att vid sjukdom frestas att ta in personal ifrån de svenskspråkiga avdelningarna till de tvåspråkiga för att stärka upp, vilket ytterligare riskerar att förstärka tendensen bland barnen att använda sig av svenskan på bekostnad av finskan.

Denna skillnad i kvalitet på språkundervisningen behöver inte påverka de barn som har en stark förankring i finska språket med sig hemifrån. Det kan däremot drabba de barn som har föräldrar vars egna språkkunskaper är svagare. Det är därför viktigt att tillse att den variation i utbudet av finskspråkig förskoleverksamhet som finns idag, med dess blandning av ofta mer centralt belägna helt tvåspråkiga förskolor och de geografiskt mer utspridda tvåspråkiga avdelningarna, kvarstår. Detta är dock inte något som en enskild stadsdelsförvaltning kan ansvara för då denna enbart ansvarar för förskoleverksamheten inom den egna stadsdelen. Därför riskerar även denna aspekt att falla bort i de remissvar som inkommer ifrån de olika stadsdelsnämnderna. Det framgår inte heller av remissen vilka som skulle kunna tänkas ha ett mer övergripande ansvar för att tillse variationen i utbudet riktat mot de sverigefinska förskolebarnen. Kommunstyrelsen har dock en samordnande funktion vad gäller de nationella minoriteternas rättigheter i staden och ett sådant ansvar skulle därför kunna tänkas höra hemma där.